

II JORNADES D'ESTUDIS LOCALS sobre MEMÒRIA HISTÒRICA

PROGRAMA

24 – 26 de novembre de 2020

**(en el 80è aniversari de la mort de Walter Benjamin
i el 60è de la d'Albert Camus)**

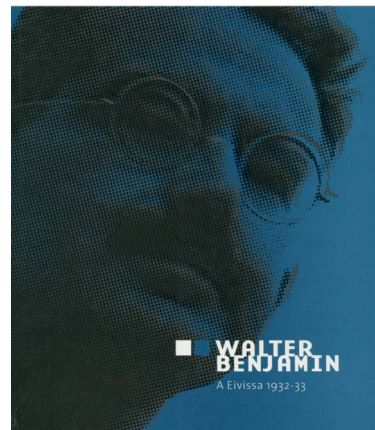
A la memòria de Xicu Lluy

Context

Enguany s'han complit 80 anys de la mort del filòsof Walter Benjamin i 60 de la de l'escriptor Albert Camus, dos dels intel·lectuals més importants del segle XX. Tots dos varen passar per Eivissa en els primers anys de la dècada dels anys 30 del segle XX, abans que el món esclatàs en guerra contra el feixisme. Benjamin ho va fer en dues ocasions durant el 1932 i el 1933, i Camus el 1935, encara molt jove. Benjamin patí com a jueu i intel·lectual la persecució nazi. Camus s'enfrontà al nazisme. Basta recordar la seua obra *Cartes a un amic alemany*, editada per primera vegada en català l'any passat a Leonard Muntaner editor.

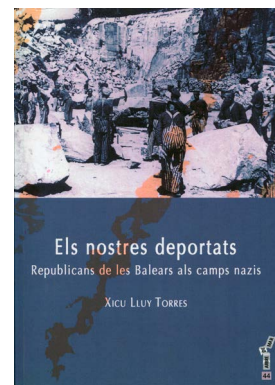
Hem volgut retre homenatge als dos grans intel·lectuals vinculats a Eivissa a través de les II Jornades d'Estudis Locals.

Walter Benjamin fou un filòsof i assagista alemany que, com altres intel·lectuals de l'època, passà un temps a Eivissa. En una primera estada, l'estiu de 1932, concretament a Sant Antoni, va escriure *Crònica berlinesa*. Compta amb un conjunt de proses ambientades a l'illa, entre les quals destaca *Suite eivissenca*. Tal i com ens recorda l'especialista en Benjamin i escriptor eivissenc Vicente Valero a *l'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, durant la seua segona estada a Eivissa —d'abril a setembre de 1933— revisà la traducció al francès d'*Infància berlinesa* —resultat final de *Crònica berlinesa*—, realitzat pel seu amic i hoste Jean Selz. Benjamin va mantenir des de la seua residència a Sant Antoni de Portmany una important correspondència amb G. Scholem, qui en el seu llibre *Història d'una amistat* dona nombroses notícies d'aquestes dues estades a l'illa. Walter Benjamin es va suïcidar a Portbou el 26 de setembre de 1940, on havia arribat fugint del nazisme que assolava Europa.

Albert Camus va néixer a Algèria el mateix any que Marià Villangómez i va morir a França en un accident de tràfic l'estiu de 1960. La seua àvia materna era menorquina i Camus visità Eivissa el 1935 encara que sembla que no arribà a conèixer Menorca tot i la intensa petjada menorquina que li va deixar la seua àvia. Fou Premi Nobel de Literatura l'any 1957. Tal i com ens recorda també Vicente Valero a *l'Enciclopèdia*, donen compte d'aquest viatge algunes pàgines del seu llibre *L'envers et l'endroit*. També en els seus *Carnets* recorda els dies a l'illa, especialment el paisatge urbà: les murades, el barri de sa Penya i el port. La Biblioteca Municipal d'Eivissa va obrir les seues portes el 7 de novembre de 1988, dia que Camús hagués complit 75 anys.

Xicu Lluç: nascut a Eivissa el 1963 ens deixà l'any 2012 amb només 48 anys. Periodista i investigador. Li devem alguns estudis imprescindibles per a la recuperació de la memòria històrica com ara *Eivissencs i formenterers als camps nazis*, Premi de la Nit de Sant Joan de 1993 en la categoria C de l'Institut d'Estudis Eivissencs i editat per l'entitat l'any 1995, o *Els nostres deportats: republicans de les Balears als camps nazis*, editat el 2013 per Documenta Balear. Col·laborà sempre amb el Fòrum per la Memòria d'Eivissa i Formentera, tant en les seues activitats com en l'elaboració del mapa de fosses.

Programa

Dimarts 24:

19.15 h

Inauguració de les Jornades

19.30 h

Intolerància i antisemitisme al món contemporani. A càrrec de Jordi Maíz, doctor en història i professor de la UNED.

20 h

Nazis i feixistes a les Illes Balears: la Legion Condor i l'Aviazione Legionaria. A càrrec del periodista professor i doctor en història contemporània Manuel Aguilera.

20.30 h

Jueus refugiats a Eivissa. A càrrec de José Miguel L. Romero, escriptor, investigador i periodista

Dimecres 25:

19.30 h

La persecució dels xuetes a Mallorca. Laura Miró. Historiadora i doctoranda sobre la qüestió xueta en els segles XIX i XX.

20 h

Albert Camus i el seu combat contra el nazisme. A càrrec de Francesc M. Rotger, periodista i professor-tutor de la UNED Illes Balears

20.30 h

Albert Camus i les Illes. A càrrec de Jaume Gomila Saura, filòleg, professor i gestor cultural.

Dijous 26:

19.30 h

La premsa local de l'època davant el nazisme. A càrrec d'Antonio Viñarás, doctor en història contemporània.

20 h

Nazis i jueus a Mallorca. A càrrec del filòleg, investigador i periodista Antoni Janer Torrens

20.30 h

Walter Benjamin i la qüestió jueva en el seu pas per les Pitiüses i Catalunya. A càrrec de Joan Pérez Ventayol. Professor de la UAB. Director de l'Escola Superior d'Arxivística i gestió de documents

Cloenda

Biografies dels ponents

Manuel Aguilera Povedano

Nascut el 1978. Llicenciat en periodisme i doctor en història amb premi extraordinari per la Universitat CEU San Pablo (Madrid). És professor de periodisme al CESAG-Universitat Pontifícia de Comillas. És autor de *Compañeros y camaradas. Las luchas entre antifascistas en la Guerra Civil Española* (Actas Historia, 2012) i d'*Un periodista en el desembarco de Bayo: Gafim y la guerra civil en Mallorca* editat el 2017 per Leonard Muntaner. És codirector del projecte d'investigació *Espais de la batalla de Mallorca 2017-2022*. És també vicepresident de l' Associació de Periodistes de les Illes Balears (APIB). Autor de diversos articles científics sobre la presència de la Itàlia feixista a les Balears durant la guerra civil.

Jaume Gomila Saura

(Maó, 1975). És filòleg, professor i gestor cultural. Té estudis professionals en música i teatre i és màster en Educació i en Literatura per la Universitat de Barcelona (UB). Membre de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME) des de 2012, exercí la docència a Eivissa durant uns anys com a professor de l'IES Quartó de Portmany. Fou Director general de Cultura (2015-2017) i ha estat el principal impulsor i n'és el coordinador de la candidatura de Menorca com a regió europea de la gastronomia. Com a gestor cultural ha organitzat diferents activitats i és un gran coneixedor de la petjada menorquina en la trajectòria i l'obra literària d'Albert Camus. Ha treballat en tots els sectors creatius. Va començar la seva tasca professional en Atresmedia Comunicació. Des de 2008, és funcionari del Govern de les Illes Balears, on ha organitzat diversos estudis artístics. Ha estat director de la Biblioteca Pública i Arxiu Històric de Maó (2014-2015) i Director General de Cultura de les Illes Balears (2015-2017). Actualment és president de les Escoles d'Adults de Menorca.

Antoni Janer Torrens

Va néixer a Mallorca l'any 1978. Va estudiar Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona (UB) i periodisme a la Universitat Pompeu Fabra (UPF). Premi de periodisme d'investigació de la fundació Fundeso que, durant mig any li va permetre fer unes pràctiques en un mitjà de comunicació de Xile.

Durant quatre anys vaig exercir el periodisme actiu a '*Última Hora Punto Radio*'. Després d'aquesta etapa es va decantar per la docència. Actualment fa de periodista del món clàssic i d'investigador. Divulga de manera amena possible unes matèries, el llatí i el grec i fa servir l'etimologia, que l'ajuda a relacionar el món actual amb l'antiguitat clàssica.

A l'*Ara Balears* ha publicat nombrosos articles, reportatges i investigacions sobre memòria històrica. Col·labora també en altres mitjans escrits, com ara *Sàpiens, El Temps, Presència, Memòria, Historia y Vida*, etc. així com en els programes radiofònics '*Luces en la oscuridad*' (ABC Radio), '*Balears fa ciència*' (IB3 Ràdio) i '*Gabinet de crisi*' (IB3Ràdio).

Jordi Maíz

(Cabra – Còrdova, 1977). Llicenciat en Història per la Universitat de Barcelona (UB) i doctor en història i premi extraordinari de doctorat per la UNED l'any 2010. Medievalista i especialista en la història dels jueus mallorquins a l'edat mitjana, tot i que també ha participat en diversos projectes d'història contemporània com ara sobre el moviment obrer a les illes Balears. És professor d'història a la UNED de les Illes Balears des de 2002 i responsable de l'editorial Calumnia. Especialista en història social i conflictes històrics, els seus estudis analitzen fonamentalment les relacions de les comunitats jueves mediterrànies amb el grup de poder dels seus voltants. Ha participat en diversos projectes de recerca tant nacionals com internacionals. Ha publicat diversos estudis a França, Itàlia, Espanya, Argentina, Veneçuela, Brasil i Xile. Dels seus llibres podem destacar: *Ni zares ni sultanes, anarquistas y revolucionarios del Cáucaso*; *El otoño de Kropotkin*; *Contra lo mal govern. Revolta i poder a la Mallorca dels segles XIV-XVI*; *Viure al marge, la vida quotidiana dels jueus a Mallorca o Los judíos de Baleares en la Baja Edad Media. Economía y política*, entre d'altres.

Laura Miró

Nascuda a Palma el 1992. Graduada en Història (2014) formada a la Universitat de les Illes Balears (UIB) i amb màster del professorat (2016) actualment és doctoranda, professora i investigadora. Actualment es dedica a la docència i és investigadora col·laboradora de la UIB. La seva línia d'investigació ha seguit el desenvolupament dels jueus, conversos i xuetes mallorquins, especialment centrada en la marginació soferta pels xuetes entre els segles XIX i XX. El 2019 va publicar amb Lleonard Muntaner el llibre *La contemporaneïtat xueta. Un recorregut sintetitzat per la història contemporània xueta*. Des de 2015 ha contribuït amb diferents articles, capítols de llibres, comunicacions i ponències en reflexions entorn a la temàtica xueta i a la seva aplicabilitat didàctica.

Ha publicat diferents articles a la revista *Randa* sobre la condició xueta en els segles XIX i XX. Va seguir amb l'anàlisi de la figura de Ramon Picó i Campamar per a les Jornades d'Estudis Locals de Pollença (2016). Va mostrar unes unitats didàctiques per ensenyar jueus, conversos i xuetes a les aules a les Jornades d'Història Contemporània de la UIB i ha publicat un article a *Mayurqa* amb la mateixa intencionalitat (2019). Més endavant va participar en les Jornades d'Estudis Locals de Son Servera (2017) amb una anàlisi de l'obra *Torquemadas Schatten* del jueu Karl Otten, refugiat durant els anys 30 del segle XX al Llevant de Mallorca. L'any 2019 va publicar "Caterina Tarongí, la Juana de Arco chueta" a *Raíces: revista de cultura judía*.

Joan Pérez Ventayol

Joan Pérez i Ventayol és doctor en Història Contemporània per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), graduat superior en Arxivística i Gestió de Documents i postgraduat en Gestió de Documents Electrònics per la mateixa universitat. Actualment és director i professor de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents de la UAB. La seua carrera investigadora ha girat, entre d'altres, a l'entorn de la recepció de les qüestions jueves a la Catalunya contemporània, de la qual ha publicat diferents llibres i diversos articles.

Alguns del llibres que ha publicat al voltant de la temàtica de la qual és especialista són: *Del flosemitisme a l'antijudaisme*, editat per l'Abadia de Montserrat; *L'exemple dels jueus* o *Els debats sobre la qüestió jueva a Catalunya (1917-1939): la construcció ideològica del discurs sobre el poble jueu, el sionisme i l'antisemitisme en el període d'entreguerres*.

José Miguel L. Romero

Madrid (1964). Periodista i investigador. Ha treballat com a redactor a *La Prensa de Ibiza*, al setmanari *Proa*, on també va ser redactor en cap, a *El Mundo*, *Última Hora Ibiza y Formentera* i *Diario de Ibiza*. Ha estat col·laborador de diverses revistes com ara *Tiempo*, *Sur Expres* o *Primera Línea*. És autor de *Crónica de unas Islas* i del col·leccionable *150 años de periodismo en las Pitiüses* aparegut a la revista *Proa* el 1997. És autor amb Maria Josepa Vidal de diversos treballs d'investigació sobre memòria històrica com ara *Les Lògies Pitiüses davant el Tribunal Especial per a la Repressió de la Maçoneria i el Comunisme* (1999), Premi Nit de Sant Joan de 1998; *437/37: La causa general de les Pitiüses* (2001), *Cartes a Lerroux: La II República a les Pitiüses* (2004); *Els morts: les víctimes de la guerra civil a Eivissa i Formentera*, traduït per Maria Josep Vidal; *L'hotel dels jueus: els germans Hanauer: de l'Alemanya nazi a Eivissa*, Premi Nit de Sant Joan 2007. És autor també de *Los indeseables: la expulsión de los judios alemanes residentes en Eivissa y Baleares* (1939-1945), entre d'altres treballs d'investigació. El 2016 va rebre el premi al millor treball periodístic pels seus articles sobre un grup de nens orfes de Barcelona que entre 1920 i les primeres dècades de la dictadura franquista foren traslladats a Eivissa per ser criats per dides i que atorga cada any l'Associació de Periodistes de les Illes Balears.

Francesc M. Rotger

Francesc M. Rotger (Bilbao, 1961) és llicenciat en Geografia i Història per la UNED amb dos premis estatals de curs del seu Consell Social. Ha treballat a premsa escrita, ràdio i televisió sobretot en informació cultural. Fou coordinador del suplement de cultura *Bellver* i crític teatral del *Diario de Mallorca*. Ha set col·laborador de *La Vanguardia*, *La Aventura de la Historia*, *Descubrir el Arte*, entre d'altres. És autor de diversos llibres de temàtica històrica, artística i teatral. És director del programa *Cotiledònia* d'Ona Mediterrània. Ha participat en les *Converses Literàries de Formentor* i va coordinar el volum col·lectiu *Albert Camus i les Balears*, així com diferents cursos, col·loquis i cicles de conferències sobre Albert Camus, Julio Cortázar i Gabriel García Márquez. Com a especialista en l'obra i el llegat de Camús va participar l'any 2017 a Menorca en les I Trobades Literàries Mediterrànies Albert Camus organitzades amb el suport del Govern de les Illes Balears, el CIME i l'Ajuntament de Sant Lluís amb motiu del 60e aniversari del seu Premi Nobel de Literatura. De maig de 2017 a juliol de 2019 fou director de l'Institut d'Estudis Baleàrics (IEB). Actualment col·labora amb l'*Ara Balears* amb diversos articles i reportatges de divulgació.

Antonio Viñarás

Nascut a Burgos. Llicenciat en dret per la Universitat Complutense de Madrid. És doctor en història-història de l'art per la Universitat de les Illes Balears (UIB). La seua tesi doctoral fou *Eivissa y Formentera, 1913 – 1936: sociedad, economía, elecciones y poder político*.

És col·laborador del Grup d'Estudi de la Cultura, la Societat i la Política al Món Contemporani (UIB) i ha estat coordinador tècnic de l'Acció especial de protecció i projecció del patrimoni periodístic d'Eivissa i Formentera (UIB). Ha redactat alguns articles d'història apareguts a *Diario de Ibiza*, *Fites*, *Eivissa* o *El Pitiús*.

És coautor de la publicació coordinada per Luís Ruiz Val *Eivissa i Formentera Republicanes* (2016). És coautor amb Neus Escandell del llibre *La II República a Eivissa i Formentera* i autor de *Prensa y radio en la Ibiza de la II República* entre d'altres treballs d'investigació al voltant de la memòria històrica. També ha col·laborat en obres col·lectives com ara *La Segona República. XXV Jornades d'Estudis Històrics Locals* (2007), *Feim memòria. La Segona República, la Guerra Civil i el Franquisme a Eivissa i Formentera* (2010), *Cultura, Societat i Política a la Mediterrània Contemporània* (2012), *Memòria de l'Any Vicent Serra Orvay* (2012) o el digital *Diccionari de periodisme de les Illes Balears* (2016). Ha codirigit el documental *La Transició a peu de carrer*.

Lloc i hora:

**Biblioteca Municipal d'Eivissa - Sala Jordi Juan Riquer
Espai Cultural Can Ventosa - 19.30 a 21 h**

Organitza: Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEIF)

■ FÒRUM
■ PER LA
■ MEMÒRIA
■ D'EIVISSA
■ I FORMENTERA